

Alkotmánybíróság

Ügyszám: IV/1118-5/2015

Tárgy: alkotmányjogi panasz – hiánypótlás

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	IV/1118-5/2015
Érkezett:	2015 JÚL 10.
Példány:	1
Melléklet:	g + mlb db
Kezelőiroda:	H

Tisztelt Alkotmánybíróság!

[redacted] - mellékelten csatolt meghatalmazással igazolt – jogi képviselőm útján az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) és d) pontja és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 26. § (1) bekezdése, valamint a 27. § alapján előterjesztett

alkotmányjogi panaszt

a T. Alkotmánybíróság 2015. június 3-án kelt levele alapján az alábbiakkal egészítjük ki.

Álláspontom szerint az 1998. évi XIX. törvény 327. § (2) bekezdése, valamint a Debreceni Törvényszék 6.B.696/2012/111-II. számú végzése, a Debreceni Ítéltábla Bkf.III.475/2014/2. sz. végzése, a Debreceni Ítéltábla Bf.III.807/2014/3. számú végzése, a Kúria Bpkf.II.35/2015/4. számú végzése, a Debreceni Ítéltábla Bf.III.807/2014/34. számú végzése és a Kúria Bpkf.III.848/2015/2. számú végzése sérti a személyi szabadsághoz való jogot, a jogorvoslathoz való jogot, valamint az ártatlanság vélelmét, és az Alaptörvény Szabadság és felelősség fejezet IV. cikk (1)-(3) bekezdésébe, a XXVIII. cikk (2) és (7) bekezdésébe ütközik.

Kérem ezért a T. Alkotmánybíróságot, állapítsa meg, hogy az 1998. évi XIX. törvény 327. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenes és semmisítse meg ezt a jogszabályi rendelkezést.

Kérem továbbá a T. Alkotmánybíróságot, állapítsa meg, hogy a Debreceni Törvényszék 6.B.696/2012/111-II. számú végzése, a Debreceni Ítéltábla Bkf.III.475/2014/2. sz. végzése, a Debreceni Ítéltábla Bf.III.807/2014/3. számú végzése, a Kúria Bpkf.II.35/2015/4. számú végzése, a Debreceni Ítéltábla Bf.III.807/2014/34. számú végzése és a Kúria Bpkf.III.848/2015/2. számú végzése alaptörvény-ellenes és semmisítse meg ezeket a végzéseket.

Amennyiben a T. Alkotmánybíróság az 1998. évi XIX. törvény 327. § (2) bekezdésének megsemmisítésére nem lát lehetőséget, kérem, hogy a 2011. évi CLI. törvény 46. § (3) bekezdése alapján állapítsa meg azokat az Alaptörvény szabályozásából eredő, és az Alaptörvény rendelkezéseit érvényre juttató alkotmányos követelményeket, amelyeknek a vizsgált jogszabály alkalmazásának meg kell felelnie.

INDOKOLÁS

I.

Tényállás

A Debreceni Törvényszék 2014. június 19. napján kihirdetett 6.B.696/2012/111. számú ítéletében 8 rb. hivatali vesztegetés elfogadása miatt nem jogerősen 10 év szabadságvesztésre, 1.500.000,- Ft pénzbüntetésre, 8 év foglalkozástól eltiltásra, 8 év közügyektől eltiltásra ítélte ■■■■■ aki az ítélet kihirdetéséig szabadlábon védekezett.

Az ítélet meghozatalát követően a Debreceni Törvényszék 2014. június 19. napján kelt, 6.B.696/2012/111-II. számú végzésével a Be. 327. § (2) bekezdése alapján elrendelte ■■■■■ előzetes letartóztatását a másodfokú eljárás befejezéséig, de legfeljebb a nem jogerős ítélettel kiszabott szabadságvesztés tartamáig. A Törvényszék határozatában kifejtettek szerint az előzetes letartóztatás elrendelése azért vált szükségessé, mert a kiszabott szabadságvesztés tartamára figyelemmel megalapozottan feltehető a szökés vagy elrejtőzés veszélye, és azzal fokozottan számolni kell.

■■■■■ a Debreceni Ítéltáblához előterjesztett indítványában kérte az előzetes letartóztatás megszüntetését.

A Debreceni Ítéltábla Bkf.III.475/2014/2. sz. végzésével a Törvényszék fent hivatkozott végzését helybenhagyta.

2014. október 28-án ■■■■■ védője indítványt terjesztett elő az előzetes letartóztatás megszüntetése, esetlegesen enyhébb kényszerintézkedés alkalmazása érdekében. A Debreceni Ítéltábla Bf.III.807/2014/3. számú végzésével az előzetes letartóztatás megszüntetésére irányuló indítványt elutasította. Az Ítéltábla végzése ellen ■■■■■ és védője fellebbezést terjesztett elő, melyben kérte a Debreceni Ítéltábla végzésének megváltoztatását és az előzetes letartóztatás megszüntetését.

A Kúria Bpkf.II.35/2015/4. számú végzésével az előzetes letartóztatás megszüntetésére irányuló indítványt elutasító végzést helybenhagyta.

Az alkotmányjogi panasz előterjesztését követően, a 2015. április 23-án megtartott nyilvános ülésen ■■■■■ szabadlábra helyezési kérelmet terjesztett elő, melyet a Debreceni Ítéltábla 2015. április 23-án kelt, Bf.III.807/2014/34. számú végzésével elutasított.

A fellebbezés folytán eljáró Kúria 2015. június 3-án kelt, Bpkf.III.848/2015/2. számú végzésével a végzést helybenhagyta.

II. Eljárásjogi feltételek

A 2011. évi CLI. törvény 26. § (1) bekezdése értelmében „Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja alapján alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz fordulhat az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán

- a) az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és
- b) jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

27. § Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés

- a) az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és
- b) az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.”

II.1. Személyes érintettség

Mivel a büntetőeljárásnak [REDACTED] a terheltje, és a legsúlyosabb személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedést rendelték el vele szemben, az egyedi ügyben érintettsége kétséget kizáróan megállapítható.

II.2. A további jogorvoslat kizártsága

[REDACTED] minden az előzetes letartóztatás elrendelésével kapcsolatos végzés esetében kimerítette a fellebbezési jogát. Mivel a Be. 3. § (4) bekezdése értelmében a Kúria határozata ellen rendes jogorvoslatnak nincs helye, [REDACTED] további jogorvoslattal nem tud élni.

Az Abtv. 27. §-val kapcsolatban hangsúlyozni kívánjuk, hogy az előzetes letartóztatás a Be. 327. § (2) bekezdése alapján történő elrendelését az indítványozó most tudja támadni, mivel az ügydöntő határozat már nem az előzetes letartóztatásról fog szólni, hanem vagy az eljárás megszüntetéséről vagy a büntetőjogi felelősség elbírálásáról, tehát vagy felmentésről vagy bűnösítő ítélet esetén szabadságvesztés vagy más büntetés kiszabásáról, intézkedés alkalmazásáról.

II.3. A határidő megtartottsága

Tekintettel arra, hogy a Kúria Bpkf.II.35/2015/4. számú végzését 2015. február 23-át követően kézbesítették [REDACTED] részére, a 60 napos határidő megtartottnak minősül.

Ugyancsak megtartottnak minősül a határidő a Debreceni Ítéltábla Bf.III.807/2014/34. számú végzése és Kúria Bpkf.III.848/2015/2. számú végzése esetében is, mivel a Kúria utóbbi végzése 2015. június 3-án kelt.

II.4. Az alábbiakban részletesen kifejtjük, hogy álláspontunk szerint miért ütközik az Alaptörvénybe a Be. 327. § (2) bekezdése, illetve annak bírósági értelmezése, és ezek folytán [REDACTED] mely Alaptörvényben biztosított jogainak sérelme következett be.

III.

A személyes szabadság megsértése

Az Alaptörvény Szabadság és felelősség fejezet IV. cikke értelmében

(1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

(2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.

(3) A bűncselekmény elkövetésével gyanúsított és őrizetbe vett személyt a lehető legrövidebb időn belül szabadon kell bocsátani, vagy bíróság elé kell állítani. A bíróság köteles az elé állított személyt meghallgatni és írásbeli indokolással ellátott határozatban szabadlábra helyezéséről vagy letartóztatásáról haladéktalanul dönteni.

Az Alaptörvény ezen rendelkezése tartalmi egyezést mutat az Alkotmány 55. cikkével, melyet az Alkotmánybíróság több határozatában értelmezett. Az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége folytán megítélésünk szerint a korábbi határozatokban kidolgozott érvek, jogelvek és alkotmányossági összefüggések felhasználhatók.

Az Alkotmánybíróság korábbi határozataiból kiemelés érdemel, hogy az Alkotmány 55. § (1) bekezdése csak úgy teszi lehetővé a személyes szabadság elvonása okainak és az azzal kapcsolatos eljárásnak a szabályozását, hogy ez a szabályozás nem korlátozza szükségtelenül vagy aránytalanul a személyes szabadsághoz való jogot. A korlátozással elérni kívánt cél fontosságának és az ennek érdekében okozott alapjogsérelemnek egymással összhangban kell lennie. (5/1999. (III.31.) AB határozat)

Ennek körében vizsgálni szükséges a korlátozás célját, a korlátozás módját, és a közbeiktatott eljárási garanciákat.

Alkotmányos követelmény továbbá, hogy az előzetes letartóztatásra csak bíróság legyen jogosult. (19/1999. (VI.25.) AB határozat)

III.1. A szükségesség és arányosság vizsgálata

A Be. 129. § (2) bekezdés b) pontja értelmében *„A terhelt előzetes letartóztatásának szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt folytatott eljárásban, és akkor van helye, ha szökésének vagy elrejtőzésének veszélyére tekintettel vagy más okból megalapozottan feltehető, hogy az eljárási cselekményeknél a jelenléte másképp nem biztosítható”*.

A Be. 129. § (2) bekezdés b) pontja értelmében az előzetes letartóztatás elrendeléséhez nem elegendő az, hogy a kilátásba helyezett szabadságvesztés olyan súlyú legyen, hogy a vádlott szökésétől lehessen tartani, e szakasz szerint az előzetes letartóztatás elrendeléséhez egyéb tények teljesülése is szükséges, erre utal a „megalapozottan feltehető” kitétel a törvénytövegeben.

„A „megalapozottan feltehető” kitétel itt és más oknál is kifejezi, hogy szó sem lehet pusztán fikcióról, a következtetést tényekkel megalapozni, és azokról a kényszerintézkedés alkalmazásáról szóló végzésben számot is kell adni. Az I. Bp. 141.§. 2. pontja még bizonyítékot igényelt arra vonatkozóan, hogy a terhelt előkészületeket tett a szökésre. A hatályos törvény nem ennyire „szigorú”, de „erős valószínűséget” kíván meg.”¹

Ahogy arra a Kommentár rámutat, „Az eljárási cselekményeken való megjelenés elmulasztására vonatkozó feltételezés alapja elsősorban a szökés és vagy az elrejtőzés veszélye ... lehet. A valószínűség mértékét az eljárás adott szakaszában ismert és a bírói gyakorlat szerint a büntetés kiszabásánál az enyhítés és súlyosítás irányába ható körülmények figyelembevételével várható tényleges büntetés mértéke, továbbá a gyanúsított családi és egyéb életviszonyai, valamint a bűncselekmény elkövetése után és az eljárás során tanúsított magatartása alapján lehet megítélni.

A lényeg nem az, hogy mi lenne a feltételezett mulasztás oka vagy indoka, hanem az, hogy a majdani mulasztásra vonatkozó feltételezésnek olyan tényszerű alapokra kell épülnie, amelyekből a szóban lévő veszély vagy közvetlenül, vagy köztapasztalatok szerint általában érvényesülő okozati kapcsolatok szerint közvetve igazolható.”²

Ezzel teljes összhangban foglalt állást a Legfelsőbb Bíróság, amikor az előzetes letartóztatás indokoltságának a vizsgálata kapcsán rámutatott, hogy „a bűncselekmény - büntetési tételben kifejeződő - tárgyi súlya önmagában nem elegendő érv, csupán egy szempont.

A tárgyi súly a Be. 129. §-a (2) bekezdésének b) pontja szerinti „más ok”, amelyből nem következik feltétlenül az előzetes letartóztatás szükségessége, illetve, hogy a terhelt eljárási „jelenléte másképp nem biztosítható”. A tárgyi súly csak a konkrét ügy speciális jellemzőivel együtt jut szerephez, illetve ad ilyen következtetésre alapot.

A tárgyi súly kapcsán - a teljesség érdekében - megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság, hogy önmagában sem a (Btk. Általános és Különös Része szerinti) jogalkotói értékelés, sem pedig a nem jogerős jogalkalmazói értékelés [vö. Be. 327. §-a (2) bek.] nem biztosít az előzetes letartóztatás indokoltságára önálló következtetési alapot”. (BH 2007.403)

A bíróságnak tehát egy komplex mérlegelési tevékenységet kell lefolytatnia a megalapozott döntés meghozatala érdekében, amelyben a Kommentár és a bírói gyakorlat szerint is csak egy faktor a bűncselekmény tárgyi súlya, és az azt kifejező büntetési tételkeret.

Expressis verbis rögzíti a Kommentár, hogy „Az anyagi büntető törvényben megállapított büntetési tétel önmagában csak egy összetevő tehát ennél a mérlegelésnél.”

A bíróság tehát nem korlátozhatja tevékenységét a büntetési tétel mechanikus vizsgálatára, hanem számba kell vennie, és mérlegelnie kell a személyi, családi, és egyéb körülményeket, amelyek együtthatásukban arra a következtetésre is alapot adhatnak, hogy a bűncselekmény tárgyi súlya ellenére sincs alap a szökésveszély feltételezésére.

A Kommentár szerint „A szökés vagy elrejtőzés veszélyét – akár még a legsúlyosabb büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmények esetén is – jelentős mértékben ellensúlyozhatják, és

¹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata Dr. Feleky István - II. kötet (Magyar Hivatalos Közlönykiadó) 506. o.

² Büntetőeljárás jog - Kommentár a gyakorlat számára I. kötet (HVGOrac), Dr. Bócz Endre - VIII. fejezet 444-445. o.).

főként halmozódásuk esetén ki is olthatják bizonyos szükségképpen számba veendő körülmények (például a terhelt gondoskodására szoruló személyek léte, a terhelt egzisztenciája vagy számottevő betegsége).”³

A Debreceni Ítéltábla Bf.619/2014/36. sz. végzésében a kényszerintézkedések alkalmazásával kapcsolatban az alábbiakat emelte ki:

„I.r. vádlott tekintetében ugyanakkor már nem tartotta indokoltnak kényszerintézkedés alkalmazását. Vele szemben korábban lakhelyelhagyási tilalom alkalmazására került sor, melynek szabályait betartotta, nem merült fel olyan új tény, mely a szökés – elrejtőzés veszélyére engedne következtetni. A vád ugyan ellene is súlyos, és a bűncselekmények büntetési tétele magas, összegezve azonban az ügy összes körülményeit, a terhelt életvitelét, tekintetbe véve, hogy vádbeli cselekvősége enyhébbnek ítéltető az I.r. vádlotténál, az ítéltábla szerint már nem szükséges a lakhelyelhagyási tilalom fenntartása. II.r. vádlott az elsőfokú ítélet kihirdetését követően lakhelyelhagyási tilalom alatt állt, melynek szabályait megtartotta. Éppen a nagyszámú kérelme, amelyek a tilalom részleges feloldására irányultak, mutatják, hogy szökési, elrejtőzési szándéka nem igazolható, ellenkezőleg munkahelyéhez, így lakóhelyéhez is erősen kötődik, ezért a Be. 129. § (2) bekezdés b) pontjára alappal már nem lehet hivatkozni.” (végzés 27. o.)

Az előzetes letartóztatás elrendelését megalapozó okok, és a szökésveszélyre vonatkozó bírói következtetés ily módon való szabályozása biztosítja azt, hogy az előzetes letartóztatás elrendelése a személyi szabadság szükséges és arányos korlátozásának minősüljön.

A Be. 327. § (2) bekezdése szerint abban az esetben, ha az ügydöntő határozat a kihirdetéskor nem emelkedik jogerőre, „az előzetes letartóztatás a Be. 129. § (2) bekezdésének a), b) vagy d) pontjában meghatározott okokon kívül akkor is elrendelhető, ha az ítéletben kiszabott szabadságvesztés tartamára figyelemmel a vádlott szökésétől vagy elrejtőzésétől kell tartani.”

A törvényhelyhez fűzött miniszteri indokolás semmilyen támpontot nem ad a rendelkezés célját, értelmezését tekintve, pusztán arra utal, hogy a korábbi rendelkezést az Alkotmánybíróság megsemmisítette.

A Be. 327. § (2) bekezdéséhez fűzött Complex Jogtár kommentár szerint „a törvény egy új előzetes letartóztatási okot fogalmazott meg, amelynél kizárólag az ügydöntő határozatban kiszabott szabadságvesztés tartamának van és lehet meghatározó jelentősége.”

A Be. 327. § (2) bekezdését az ügyben eljáró bíróságok úgy értelmezik, hogy az előzetes letartóztatás elrendeléséhez elegendő, hogy a kiszabott szabadságvesztés tartamára tekintettel, alappal feltételezhető legyen a vádlott szökése. Ezen olvasat szerint tehát egyéb feltételnek nem kell teljesülnie, csupán elég az első fokon kiszabott büntetés súlyát figyelembe venni az előzetes letartóztatás elrendelése körében. Ezt az értelmezést bizonyítják az alábbi idézetek:

„A Be. 327. § (2) bekezdése a szökés, elrejtőzés veszélyét kizárólag a nem jogerősen kiszabott szabadságvesztés tartamára figyelemmel teszi lehetővé”. (Debreceni Ítéltábla Bf.III.807/2014/3. számú végzés 4. o.)

³ Belovics Ervin - Tóth Mihály: Büntető eljárásjog (HVGORac 2013.) 163. o.

„Az adott tárgyi súlyú bűncselekmények vádja miatti büntetőeljárás folyamatban léteéhez képest a nem jogerős ítéletben konkretizált joghátrány olyan új helyzetet teremtett, amely jelentős mértékben inspirálhatja az érintettet az adott joghátrány elkerülésére, amely nyomatékos szökés, elrejtőzés irányába ható tényező”. (Kúria Bpkf.II.35/2015/4. számú végzés 5. o.)

„Az elsőfokú ítéletben kiszabott szabadságvesztés tartamára figyelemmel a szökés, elrejtőzés veszélyétől változatlanul tartani kell.” (Kúria Bpkf.III.848/2015/2. számú végzése 3. o.)

Elvi éllel merül fel a kérdés, hogy a Be. 327. § (2) bekezdése milyen célt szolgál, mi indokolja a terhelt személyi szabadságának legsúlyosabb korlátozását?

A Debreceni Ítéltábla Bf.III.807/2014/3. számú végzésében arra hivatkozik, hogy a másodfokú eljárásban főszabályként nem kötelező a vádlott jelenléte, szabályszerű idézés esetén a távollétében is befejezhető a másodfokú eljárás. Ebből következtet arra, hogy a kényszerintézkedés nem a tárgyalási jelenlét biztosítását szolgálja. Kifejti továbbá, hogy a 327. § (2) bekezdés esetében a szökésveszély vizsgálatokor „más szempontok” irányadóak. (Az nem derül ki a végzésből, hogy mik ezek a más szempontok, hiszen a Tábla az első fokon kiszabott büntetés tartamán kívül mást valójában nem vizsgált.)

De ha nem az eljárási cselekményeken való jelenlétet szolgálja a kényszerintézkedés, akkor mit? A Debreceni Ítéltábla Bf.III.807/2014/3. számú végzése szerint „a nem jogerősen kiszabott szabadságvesztés későbbi foganatosításának a feltételét teremti meg”. (3. o.) Ez az álláspont azért aggályos, mert hangsúlyozottan nem jogerősen kiszabott szabadságvesztésről van szó, és a másodfokú eljárás folyamatban léte alatt a másodfok kimenetele nem ismert. Korántsem biztos, hogy az elsőfokú ítéletet helyben hagyó határozat fog születni.

Az Ítéltábla álláspontja szerint „A döntéshozatalkor közömbös, hogy a terhelt milyen magatartást tanúsított az elsőfokú eljárásban, közömbös az, hogy mennyire kedvezőek a személyi körülményei, hiszen a nem jogerősen kiszabott szabadságvesztés az elsőfokú eljáráshoz képest teljesen új helyzetet teremt.” (végzés 4. o.)

Nem világos azonban, hogy mi lenne ez a teljesen új eljárásjogi helyzet? Az elsőfokú ítélet kihirdetése ugyanis a magyar és általában a kontinentális eljárásjogban nem jelent olyan cezúrát, mint az angolszász jogban. A terhelt az elsőfokú ítélet után is csak vádlottja az ügynek, nem elítélt.

Nem adható arra sem ésszerű magyarázat, hogy miért indokolja a 10 éves nem jogerősen kiszabott szabadságvesztés a személyi szabadság legsúlyosabb korlátozását, ha az eljárás addigi szakaszában is nyilvánvaló volt, hogy bűnösséget megállapító ítélet esetében akár 10 éves szabadságvesztéssel is számolni kell, amely azonban addig nem adott alapot az előzetes letartóztatás elrendelésére. Mitől válik döntővé egy olyan körülmény, amely az eljárás korábbi szakaszában is ismert volt, mégsem volt döntő körülmény?

Ha el is fogadjuk azonban, hogy a nem jogerősen kiszabott szabadságvesztés későbbi végrehajtásának biztosítása legitim cél lehet a személyi szabadság korlátozására, akkor is figyelembe kell venni a következőket:

Ahogy azt az Alkotmánybíróság a 19/1999. (VI. 25.) AB határozatban kifejtette, „a bűncselekmény alapos gyanújával terhelt és egyébként ártatlannak vélelmezendő egyén személyi szabadságának bírói elvonása még a jogerős ügydöntő határozat meghozatalát megelőzően, a legsúlyosabb személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedés. Az előzetes letartóztatás a büntetőigény hatékony érvényesítését, a büntetőeljárás sikerének biztosítását és a büntetés esetleges végrehajthatóságát célzó preventív intézkedés. Ezen alkotmányosan elismert célok sem indokolhatnak azonban olyan törvényhozói álláspontot, hogy a bűnösség megállapítása és meghatározott súlyú büntetés kiszabása után az egyébként az ártatlanság vélelmét alapjogként élvező személy nem maradhat és nem védekezhet szabadlábban az eljárás jogerős befejezéséig. Az Alkotmánybíróság számára nem ismerhető fel semmilyen olyan kényszerítő ok, amely a bírói mérlegelés kizárását indokolná, és erre a törvényhozó sem ad semmilyen magyarázatot. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az adott rendelkezés összességében az alapjog korlátozásának súlya az elérni kívánt célhoz képest aránytalan.”

Olvasatunkban mindez azt jelenti, hogy a Be. 327. § (2) bekezdése és az azon alapuló bírósági határozatok csak akkor alkotmányosak, ha a bíróságnak nem kizárólag a nem jogerősen kiszabott büntetés tartamából kell következtetnie a szökésveszélyre, és az előzetes letartóztatás elrendelésének szükségességére, hanem mindazon körülményeket mérlegelnie kell, amelyeket a Be. 129. § (2) bekezdés b) pontja esetében a szökésveszély szempontjából mérlegel.

A Be. 327. § (2) bekezdésének a bírói gyakorlatban kialakult azon értelmezése, amely kizárólag a nem jogerősen kiszabott szabadságvesztés mértékének tulajdonít jelentőséget, és pusztán ebből következtet a szökésveszélyre, ugyanazon alkotmányos aggályokat veti fel, amelyeket az Alkotmánybíróság a 19/1999. (VI. 25.) AB határozatban megfogalmazott és éppúgy nem tekinthető a személyi szabadság arányos korlátozásának, ahogy a korábban megsemmisített rendelkezés sem volt az.

A Kommentár és egyes eseti határozatok is azt mutatják, hogy a nem jogerős szabadságvesztés tartamán kívül további körülményeket is vizsgálni kell.

„Mindezekén túl is, különösen szándékos bűncselekmény és a legalább háromévi szabadságvesztés esetén – álláspontom szerint – fokozott körültekintéssel kell vizsgálandni azzal, hogy önmagában nem abszolútizálható szempont a szabadságvesztés mértéke. Általános elv, hogy az előzetes fogvatartás nem lehet előre hozott büntetés, s ennek az első fokú nem jogerős ítéletet követően is érvényesülnie kell. A mérték tekintetében minden esetre irányadó szabály nem alkotható, de a bírói gyakorlat szerint, a nem jogerős ítéletben kiszabott hosszú (évtizedet meghaladó) börtönbüntetés már önmagában is megalapozhatja a szükség, elrejtőzés veszélyét, és a vádlott előzetes letartóztatásának fenntartását (BH 2004. 403.).”⁴

A 2012.285 BH kimondja, hogy „Az előzetes letartóztatás okainak meglétét és e kényszerintézkedés szükségességét a bíróság nem csak olyan körülményre alapozhatja, amely a bizonyosság erejével megállapítható. Elégséges az is, ha a döntés olyan adaton (adatokon) alapul, amelyek ténytámasztott, és ez ésszerű érvet szolgáltat arra a következtetésre, hogy e kényszerintézkedés alkalmazása a törvény céljai érdekében szükséges, célszerű [Be. 129. § (2) bek., 327. § (2) bek.]

⁴ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata Dr. Feleky István - IV. kötet (Magyar Hivatalos Közlönykiadó) 528. o.

*Az ítéletábra indokai szerint változatlanul érvényesek a korábbi, időszakos felülvizsgálat során hozott előzetes letartóztatás további fenntartásáról rendelkező végzések indokai. A kényszerintézkedés Be. 327. § (2) bekezdése szerinti okát megalapozza az I. rendű vádlottal szemben a nem jogerős ítélettel kiszabott fegyházbüntetés tartama, **ÉS a korábbi börtönbüntetés végrehajtásának egyidejű elrendelése.** Az ítéletábra indokai szerint változatlanul érvényesek a korábbi, időszakos felülvizsgálat során hozott előzetes letartóztatás további fenntartásáról rendelkező végzések indokai.”*

III.2. Eljárási garanciák és bírói hatáskör kérdése

Utalni kell arra, hogy a Be. 327. § eredeti (2) bekezdésében még az szerepelt, hogy amennyiben a vádlottat az első fokú bíróság szándékos bűncselekmény elkövetése miatt legalább háromévi végrehajtandó szabadságvesztésre ítéli, az ügyész indítványára az előzetes letartóztatást fenn kell tartani, illetve el kell rendelni (kivéve, ha az már kitöltött előzetes letartóztatás időtartama eléri, vagy meghaladja az első fokú bíróság ítéletében kiszabott szabadságvesztést).

E rendelkezés alkotmányellenességét a 19/1999. (VI.25.) AB határozat megállapította, és kimondta, hogy nem lép hatályba (párhuzamosan azzal, hogy az azonos rendelkezést tartalmazó II. Be. 223. § (2) bekezdését megsemmisítette). Indokolásában rámutatott, hogy „**az előzetes letartóztatás ügyészi indítványra történő kötelező elrendelése szemben áll az Alkotmány 55. § (2) bekezdéséből, valamint az 55. § (1) bekezdése és a 8. § (1)-(2) bekezdése összevetéséből levezethető követelményekkel.** Az előzetes letartóztatás kérdésében a büntetőeljárás egész folyamatában kizárólag a bíróság dönt, ez a követelmény pedig nem kerülhető meg szabályozási technikákkal. **A bírói hatáskör nem üresíthető ki, a bíróság jogai nem vonhatók el, az ügyész számára pedig olyan jogkör nem teremthető, amely őt a vádemelést megelőző eljárási szakaszban sem illeti meg.**”

A bírói hatáskör azonban nemcsak akkor üresedik ki, ha az előzetes letartóztatás elrendelése az ügyészi indítvány alapján kötelező, hanem akkor is, ha a nem jogerősen kiszabott szabadságvesztés mértéke önmagában kötelezővé teszi az előzetes letartóztatás elrendelését.

Amennyiben elfogadnánk azt a következtetést, hogy bármilyen nem jogerős ítélet súlya automatikusan az előzetes letartóztatás elrendeléséhez kell hogy vezessen, a bíró valójában az ítélet meghozatalával egyidejűleg dönt az előzetes letartóztatásról is, hiszen ha kötelező egy bizonyos súly után az előzetes letartóztatás elrendelése, akkor ezen súlyú ítélet meghozatala logikusan az előzetes letartóztatásról való döntést is jelenti. Ez a megközelítés azonban két ponton is alkotmányos aggályokat vet föl, és nemzetközi jogot sért.

Egyrészt nem teszi lehetővé az előzetes letartóztatás szükségességének külön vizsgálatát, hanem egybeolvasztva a bűncselekmény megítélését és az előzetes letartóztatásról való döntést, éppen azt az elvet sérti, mely szerint az előzetes letartóztatás szükségességét külön vizsgálat alá kell vetni. Ugyanis amíg a büntetés kiszabási elvek mentén kiszabott szankció a bűncselekmény tárgyi és alanyi súlyához igazodik, azaz egy múltbéli cselekménynek a jogalkalmazói értékelése, addig az előzetes letartóztatás semmilyen formában nem hordozhat büntető jellegzetességeket, annak kifejezetten eljárásjogi célszerűségeket kell szolgálnia.

Ezt úgy lehet megfogalmazni, hogy az előzetes letartóztatás elrendelése nem lehet előrehozott büntetés, egy automatizmus pedig csak így értelmezhető, mert egy automatizmus esetén eljárási célszerűségi szempontok nem kerülhetnek értékelésre.

IV.

A jogorvoslathoz való jog sérelme

Az Alaptörvény Szabadság és felelősség fejezet XXVIII. cikk (7) bekezdése értelmében „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

Az Alkotmánybíróság számos határozatában, sokféle szempontból foglalkozott a jogorvoslati jog alkotmányos tartalmával. ... Minden jogorvoslat lényegi eleme a „jogorvoslás” lehetősége, vagyis **a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát** [23/1998. (VI. 9.) AB határozat, ABH 1998, 182, 186.].

„Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a jogorvoslati jog **a hatékony jogvédelem meglétének követelményét jelenti**”. (60/2003. (XI.26.) AB határozat)

Ugyanezt a mércét alkalmazza az Emberi Jogok Európai Bírósága is, kiemelve, „Önmagában a jogorvoslat lehetőségének ténye még mindig nem elegendő, minthogy a 13. cikk hangsúlyozottan hatékony jogorvoslatot követel meg az érintett részére. **A Bíróság nem éri be annak bizonyításával az adott állam részéről, hogy a kérelmezőnek rendelkezésére állt valamely jogorvoslat, annak ugyanis egyúttal hatékonynak is kell minősülnie**”. (Campbell and Fell v. the United Kingdom judgment of 28 June 1984, Series A no. 80)

A jogorvoslat hatékonyságának megállapításához az is szükséges, hogy az eljáró szervnek legyen jogköre a vizsgált határozat érdemi felülbírálatára.

Amennyiben azonban az ügydöntő határozatban kiszabott szabadságvesztés hossza annak súlya folytán automatikusan az előzetes letartóztatás elrendelését kell, hogy eredményezze, az adott szabadságvesztés kiszabásával a bíróság nemcsak a saját diszkrecionális jogát zárja ki, hanem az előzetes letartóztatás elrendelését felülvizsgáló másodfokú bíróság döntési kompetenciáját is kiüresíti. Hiszen amennyiben a büntetés szigora önmagában hordja az előzetes letartóztatás szükségességét, ez köti a másodfokot is, amely pedig a valós, azaz érdemi fellebbezéshez való jog kizárását jelenti.

Abban az esetben, ha valóban csak a nem jogerősen kiszabott szabadságvesztés tartama az egyetlen mérvadó körülmény, minden bírói fórum csak azt vizsgálhatná hogy ezt a tökéletesen normativizálódott feltételt, azaz az ítéleti tartamot elérte-e az elsőfokú ítélet vagy nem.

Mindezek alapján sérül a jogorvoslathoz való alkotmányos jog, melyet az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez fűzött 7. Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. cikke, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke is garantál.

Megjegyezzük továbbá, hogy ez az alkotmányos, emberi jogi és dogmatikai szempontból is tarthatatlan álláspont jogbizonytalanságot is előidéz, hiszen nem meghatározható és nem is meghatározott, hogy hány év az, ahol úgymond kötelező lenne elrendelni az előzetes letartóztatást.

V.

Az ártatlanság vélelmének sérelme

A XXVIII. cikk (2) bekezdés értelmében „*Senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg.*”

Abban az esetben azonban, amikor az elsőfokú bíróság nem jogerős ítéletében kiszabott szabadságvesztés mértéke önmagában az előzetes letartóztatás elrendelését vonja maga után, és a terhelt pusztán a nem jogerősen kiszabott szabadságvesztés mértéke miatt a másodfokú eljárás befejezéséig előzetes letartóztatásban marad, az előzetes letartóztatás előre hozott büntetésként funkcionál. Ilyen körülmények között távolról sem érvényesül az az elv, hogy a terheltet a jogerős ítélet meghozatala előtt ne tekintenek bűnösnek, hiszen már a jogorvoslati eljárás folyamatban léte alatt a nem jogerős szabadságvesztés végrehajtására készülnek a bíróságok.

A fent kifejtettek alapján kérem a T. Alkotmánybíróságot, hogy fogadja be az alkotmányjogi panaszt, és az indítványnak megfelelően döntsön.

Budapest, 2015. július 1.

Tisztelettel:

